

Dysgu yn y sector Gwirfoddol a Chymunedol: *Crynodeb Gweithredol*

Crynodeb o'r ymchwil a'r adolygiad o'r ddarpariaeth dysgu
Oedolion ac yn y Gymuned yn y sector Gwirfoddol a
Chymunedol yn Sir Benfro

Paratowyd yr adroddiad hwn ar ran:

Cymdeithas Gwasanaethau Gwirfoddol Sir Benfro (PAVS)

Crynodeb Gweithredol

Drwy Gronfa Buddsoddi ar y Cyd ELWa, derbyniwyd cyllid er mwyn gwneud ymchwil i ddarpariaeth dysgu Oedolion ac yn y Gymuned (DOG) yn y sector Gwirfoddol a Chymunedol yn Sir Benfro. Mae'r adroddiad hwn yn manylu ar ganlyniadau'r ymchwil, a gomisiynwyd gan Gymdeithas Gwasanaethau Gwirfoddol Sir Benfro (PAVS), sydd wedi'i wneud ar draws y sector. Mae'n darparu cyfraniad sylweddol tuag at ymchwil arall sydd wedi'i wneud gan Sir Benfro yn Dysgu a Choleg Sir Benfro wrth ystyried datblygiad model darparu ar gyfer dysgu Oedolion ac yn y Gymuned yn Sir Benfro sydd yn hyblyg, yn gosteffeithiol, yn canolbwyntio ar ansawdd, ac yn ymatebol i ofynion dysgwyr.

Cafwyd cyfradd ymateb o 25% o'r holiaduron llinell isaf ddsbarthwyd i aelodau PAVS (222), a chymerodd 30 o fudiadau ran mewn cyfweiliadau wyneb yn wyneb. Yn ogystal, cynhaliwyd dau sesiwn grŵp ffocws gydag aelodau o'r Grŵp Cyngori ar Hyfforddiant Sector Gwirfoddol (TAG). Mae gwybodaeth gafwyd o'r holiadur llinell isaf ac o'r cyfweiliadau yn dangos fod y mudiadau gymerodd rhan yn cynrychioli mwy na 2000 o wirfoddolwyr, 454 o ymddiriedolwyr, 239 o staff sy'n cael eu talu (unigolion nid yr hyn sy'n gyfwerth â llawn amser), ac fod ganddynt fwy na 7000 o aelodau. Fodd bynnag, cydnabyddir fod yna fudiadau gwirfoddol a chymunedol eraill sy'n darparu hyfforddiant sydd heb eu cynnwys yn yr adroddiad hwn, a tra bod y cyfranogwyr gymerodd rhan yn yr ymchwil hwn yn cynrychioli 15 o brif feysydd (manylion yn Adran 1.2), mae'r wybodaeth yma yn cael ei chyflwyno fel 'ciplun' yn hytrach na darlun cyflawn o'r ddarpariaeth ar draws y sector.

Mae'r adroddiad hwn yn archwilio'r ddarpariaeth bresennol o gyfleoedd DOG yn y sector Gwirfoddol a Chymunedol yn Sir Benfro, gan archwilio cynnwys y dysgu gaiff ei ddarparu, sut caiff ei gynllunio a'i ariannu, i bwy mae'n agored, a materion ynghylch darparu. Disgrifir dulliau adnabod anghenion dysgwyr, ac archwilir cyfleoedd i rannu gwybodaeth o'r fath, ynghyd â manylion ar beilota a gwerthuso datblygiadau arloesol mewn darparu. Caiff meysydd blaenoriaeth presennol a dyfodol ar gyfer hyfforddi yn y sector eu hadnabod, yn ogystal â bylchau yn y ddarpariaeth bresennol. Rhoddir ystyriaeth i rôl bosibl y sector mewn Rhwydwaith Ddysgu ar gyfer Sir Benfro, ac mae modelau o rwydweithiau o ddwy ardal arall wedi'u hadolygu fel y gall elfennau o'u llwyddiant gael eu hystyried ar gyfer eu cynnwys mewn model ar gyfer Sir Benfro.

Mae **Mapio'r ddarpariaeth bresennol** yn dangos bod lefel darpariaeth cyfleoedd dysgu gan y sector yn iach, os nad wedi'i ddsbarthu'n gyson, ac mae yna nifer o ddarparwyr hyfforddi craidd sy'n debygol o barhau i gynnig hyfforddiant, ac mewn nifer sylweddol o achosion, i ehangu lefel bresennol eu gweithgaredd ac ehangu mynediad i'r cyfleoedd dysgu maent yn eu darparu. Fe ymddengys bod darpariaeth hyfforddi yn cael ei arwain i raddau helaeth gan ddefnyddwyr, gan ymateb i anghenion fel maen nhw'n codi, gydag hyfforddiant rheolaidd sydd wedi'i drefnu o flaen llaw yn ffurfio rhan lai o'r ddarpariaeth. Mae yna lefel o ddiddordeb mewn darparu cyfleoedd dysgu achrededig yn y dyfodol.

Mae yna gronfa dda o sgiliau o fewn y sector gan fod tua 44% o'r ddarpariaeth yn cael ei drosglwyddo gan staff a/neu gwirfoddolwyr, fodd bynnag, mae yna le pellach i ddatblygu sgiliau hyfforddi yn fewnol a gweithio gyda darparwyr presennol i gefnogi a gwella'u darpariaeth ac archwilio dulliau arall o ddarparu. Mae cynaliadwyedd y ddarpariaeth yn fater sydd angen blaenoriaeth o ran ei ystyried gan fod mwy na hanner y cyrsiau yn cael eu rhedeg yn ôl y galw, gyda mwyafrif y mudiadau yn derbyn dim arian craidd ar gyfer eu gweithgareddau.

Roedd ymchwil ar **Adnabod a rhannu gwybodaeth am anghenion dysgwyr** yn ystyried fod mwyafrif y mudiadau gymerodd rhan yn ymgymryd â rhyw fath o adnabod anghenion dysgwyr mewn modd bwriadol, gan ddefnyddio amrywiaeth eang o dulliau. Mae ychydig o dan hanner yn cofnodi'r wybodaeth, felly mae angen ystyried datblygu protocolau ymarferol a safonol ar gyfer cofnodi a rhannu anghenion adnabyddedig, er mwyn sicrhau dulliau mwy strategol a chyd-drefnus ar gyfer cynllunio i ateb anghenion dysgu. Eisoës, mae rhannu gwybodaeth rhwng y sector a mudiadau allanol eraill yn digwydd i raddau a chydabyddwyd y gellid gwella ar hyn.

Fodd bynnag, mynegwyd rhai gofidion ynghylch yr angen i sicrhau fod ymdrechion i gwrdd â'r anghenion hyn yn ystyrion ar gyfer grwpiau cleient penodol, a'u bod yn cymryd eu disgwyliadau diwylliannol, eu profiadau, a'u cyd-destun priodol i ystyriaeth. Nododd yr ymchwil hwn fod isadeiledd technegol a gweinyddol, ac hyd yn oed ariannu wedi'i gyfeirio'n strategol, i hwyluso gweithio mewn partneriaeth er mwyn mapio a chwrdd ag anghenion dysgwyr yn well, yn amod angenrheidiol, ond nid digonol, o gyrraedd dechrau Rhwydwaith Ddysgu effeithiol lle mae gan y sector Gwirfoddol a Chymunedol ran gyfartal i'w chwarae. Peth arall sydd ei angen yw dealltwriaeth o'r ddwy ochr a sgwrsio er mwyn wynebu a chysoni (ac nid llethu) gwahaniaethau diwylliannol rhwng partneriaid a buddiannau'r cymunedau maen nhw'n eu cynrychioli, er mwyn hwyluso gweithio mewn partneriaeth effeithiol sy'n parchu a gwerthfawrogi'r amrywiol anghenion a chryfderau sydd i'w cael o fewn a thu allan i'r sector.

Mae'r ymchwil yma wedi archwilio nifer o **fodelau darparu** er mwyn cael gwell dealltwriaeth o'r ffyrdd y gall dysgwyr elwa o drefniadau llai ffurfiol, a'r potensial i'r rheiny blethu â'r hyn sy'n cael ei gynnig gan y brif ffrwd, gydag ystyriaeth i ddulliau cynaliadwy o ddarparu. Mae'r tri maes sydd wedi'u peilota yn yr ymchwil hwn wedi rhoi cyfle gwych i archwilio gwahanol ddulliau o fodelau darparu. Mae potensial technoleg, yn enwedig dysgu ar-lein, i gynnig ateb i faterion mynediad daearyddol a lleihau costau yn sylweddol, ond mae hefyd yn bwysig cadw cyd-destun cymdeithasol dysgu, a'r cyfraniad mae rhyngweithio cymdeithasol yn ei wneud i gyfoeth a budd y profiad dysgu'n ehangach mewn ffocws.

Beth bynnag fo'r technegau darparu penodol, mae defnyddio dull sy'n cael ei arwain gan y dysgwr yn help i roi teimlad o bŵer a hyder i ddysgwyr arferai fod heb eu grymuso, ac yn cynyddu cymhelliad. Mae gweithio mewn partneriaeth yn galluogi darparwyr i dynnu ar y profiad arbenigol mewn sectorau penodol er mwyn gosod y dysgwr, gyda'i holl anghenion dysgu, gan gynnwys y cyd-destun cymdeithasol a rhyngpersonol y caiff y broses ddysgu ei hwyluso ynddo, yng nghanol y darlun. Os oes gan y sector Gwirfoddol a Chymunedol un cryfder, yna'r profiad hwn o weld y dysgwr mewn cyd-destun cyfannol yn ei filltir sgwâr yw hwnnw, a rhaid cadw'r safbwynt arbennig hwn ac adeiladu arno os yw'r sector am wneud y mwyaf o'r cyfleoedd y gall cymryd rhan mewn rhaglen fwriadol o ddatblygu partneriaeth eu cynnig.

Mae'r ymchwil a wnaed yn amlygu nifer o faterion pwysig am rôl bosibl y sector Gwirfoddol a Chymunedol mewn **Rhwydwaith Ddysgu** ar gyfer Sir Benfro. Mae hi'n amlwg fod angen gwneud mwy o waith er mwyn eglurhau mewn termau cyffredinol y cysyniad o 'Rhwydwaith Ddysgu' gan nad oedd nifer o sefydliadau a mudiadau gymerodd rhan yn yr ymchwil hwn yn gallu ffurfio ymateb clir i gwestiynau allweddol oedd yn cynnwys y term 'Rhwydwaith Ddysgu'. Cyn bod modd ymgymryd â rhwydwaith o'r fath, rhaid cael dealltwriaeth gliriach o beth yw Rhwydwaith Ddysgu.

Mae sawl rôl y gallai'r sector eu cyflawni mewn Rhwydwaith Ddysgu effeithiol ar gyfer Sir Benfro, gan gynnwys darparwr hyfforddi, gan gynnig darpariaeth arbenigol a chyflenwol. Gwelwyd agosrwydd y sector i 'lawr gwlad' yn arbennig o werthfawr er mwyn darparu cyfleoedd dysgu hyblyg gaiff eu harwain gan y defnyddiwr ac sydd yn arbennig o ymatebol i anghenion cymunedol, a darpariaeth *niche* o gyfleoedd dysgu sy'n adlewyrchu'r wybodaeth arbenigol sydd wedi codi o fewn y sector wrth iddo dyfu drwy ymateb i'r anghenion hynny. Adnabuwyd hefyd rôl eiriolwr a dehonglwr anghenion cymunedol i ddarparwyr dysgu, yn ogystal ac adnabod a gwneud gwell defnydd o'r adnoddau sydd gan y sector er mwyn gwella ansawdd a pherthnasedd y rhaglenni hyfforddiant ac addysgol gaiff eu darparu i bobl broffesiynol, ac i eraill sy'n gweithio mewn meysydd sy'n cyffwrdd ar fuddiannau grwpiau budd arbennig penodol, er enghraifft defnyddwyr gwasanaethau iechyd meddwl.

Os yw'r sector am chwarae ei rôl o fewn y Rhwydwaith Ddysgu yn effeithiol, mae'n hanfodol ei fod yn cael ei drin fel partner go iawn a chyfartal gan eraill a'i fod yn cyrraedd parch cydradd. Mae adnabod, deall a pharchu'r gwahaniaethau diwylliannol rhwng partneriaid yn ffactorau pwysig mewn sicrhau sylfaen gadarn y gall Rhwydwaith effeithiol a llwyddiannus esblygu ohoni.

Hefyd, mae angen rhoi ystyriaeth i allu'r sector i ymgymryd yn llwyr â'r Rhwydwaith a sut y bydd yn cael ei gynrychioli a sut bydd eraill yn ymgynghori ag ef.

Dylai **argymhellion allweddol** yr ymchwili hwn gael eu gweld yng nghyd-destun y casgliadau ehangach gaiff eu manylu yn Adran 7, ac adlewyrchu'r posibilrwydd i'r sector Gwirfoddol a Chymunedol chwarae rhan bositif a gweithredol mewn helpu i ddatblygu Rhwydwaith Ddysgu Oedolion ac yn y Gymuned effeithiol yn Sir Benfro. Awgryma'r argymhellion y dylid gwneud ymchwili bellach ar fapio'r ddarpariaeth ar draws y sector, ac y dylid gwerthuso'r systemau gwybodaeth er mwyn sicrhau dull gyd-drefnus a chydlynol o fynd ati i adnabod a rhannu gwybodaeth am anghenion dysgwyr. Dylid rhoi cefnogaeth i fudiadau gyda'u cynlluniau am ddatblygiadau i'r dyfodol, yn ogystal â chyflwyno'r fframweithiau ansawdd fydd yn hanfodol ar gyfer ariannu yn y dyfodol.

Dengys yr ymchwili hwn yn glir fod gan y sector rôl bwysig, ac unigryw mewn sawl ffordd, i'w chwarae mewn darparu cyfleoedd dysgu oedolion ac yn y gymuned o fewn Sir Benfro. Wrth baratoi am ddyfodiad Rhwydwaith Ddysgu, bydd hi'n bwysig adnabod meysydd o arbenigedd penodol fydd yn galluogi'r sector i chwarae rôl bositif mewn datblygu'r rhwydwaith yma.

Yng nghyd-destun datblygu dulliau integredig a chynaliadwy ar gyfer hyfforddiant yn y sector, mae'n rhaid diogelu cyllid sy'n annog cyd-weithio yn hytrach na chystadleuaeth a dull strategol sy'n cael ei arwain yn llai gan brosiectau na gan ffocws ar gynllunio hirdymor yn hytrach na chan brosiectau tymor byr wedi'u gyrru gan gyllid. Dylid cynllunio cyllid i annog a galluogi gweithio mewn partneriaeth a lleihau dyblygiad ymdrech. Yn y pen draw, mae angen i'r cyllid ddilyn y dysgwr, a golyga hyn y dylai gael ei gynllunio a'i ddsbarthu mewn ffordd sy'n gweld y dysgwr yn eu cyd-destun cymunedol, gan ymateb i rwystrau i fynediad a dyheadau'r dysgwr er mwyn sicrhau fod cyfle cyfartal yn realiti mewn dysgu ar gyfer oedolion ac yn y gymuned.

Gan ddathlu a phrisio'r amrywiaeth sy'n rhan o gryfder unigryw y sector, mae dal angen iddo ddiffinio a chyfathrebu athroniaeth gydlynol a gwahaniaethol, ac ystyried ac hyrwyddo'r amryw esiamplau o arfer da y mae wedi'u datblygu ac sy'n gallu cyfrannu tuag at gyfoethogi'r profiad dysgu ar gyfer oedolion ac yn y gymuned ar gyfer pobl Sir Benfro.